

Svobodová V., Renesanční a barokní evropská krajka, dipl. práce z dějin umění, posudek oponentky.

Diplomová práce Veroniky Svobodové, věnovaná vývoji evropské renesanční a barokní krajky, s volně připojeným přehledem o krajkách stejného období v našich sbírkách, je tuším solidní historickou a deskriptivní prací, jejíž odborné kvality jistě zhodnotí školitelka p. doc. Jana Kybalová.

Sama se vyslovím ke dvěma kapitolám, které objasňují použití a funkci krajky. Z první části práce jen pár slov k uvozující definici krajky (str. 3). Ta objasňuje pouze technickou podstatu textilie, rozdíly v jednotlivých druzích, ale nezahrnuje meritorní funkci estetickou či speciální ozdobnou, která dle všeho podnítila jak vznik krajky, tak její podoby (styly) a užití na oděvu i mimo něj. Pracnost, nákladnost a dekorativní vlastnosti krajky způsobily, že se stala prostředkem sociálně diferencujícím nositele a jejich skupiny.

Pár poznámek ke kapitole Použití krajky. Téma kapitoly je zpracováno adekvátně vývoji módy příslušných epoch, autorka sleduje proměny krajek a jejich forem jako doplňků nebo jejich podstatných součástí. Přesto bych ráda učinila jedno doporučení, týkající se pánských límců v 17. stol., tzv. rabat. Protože nejde o límce v pravém slova smyslu, byla bych spíše pro zachování původního výrazu. Rabat je svou funkcí něčím mezi jabotem, nákrčníkem a náprsenkou. I pozůstatek rabatu na soudním a kněžském šatu ukazuje spíše na to, že není límcem v pravém slova smyslu, ale spíše náprsenkou, či korektní ozdobou (zde symbolickou) umístěnou zpředu u krku. Tím nechci říci, že by bylo zcela zavádějící pojednávat o rabatu jako o zvláštním druhu pánského límce. Vždy bych však byla pro to uvádět alespoň v závorkách původní výraz neboť, jak jinak odlišit tyto textilie od ostatních pánských límců?

Problematičtější je druhá věcná a terminologická poznámka, ke „krajkovým kamaším, chránícím punčochy“ (str. 59) a „krajkovému prádlu vykukujícímu z bot“ (str. 62). Jsem přesvědčena, že v obou případech se jedná o tzv. canons a jejich dobové zakončení prádlovými krajkami. Pak bychom tu odhalili třetí element mužských krajkových souprav vedle límce a manžet, který měl funkci ozdobnou a nikoliv ochranou. Francois Boucher píše o canons v *Histoire du costume en Occident* (Flammarion, aktualizovaná reedice 1996, str. 459), že to byly polo-punčochy (? návleky) v XVI. stol. úzké, v XVII. široké, zakončené krajkovými volány, které vyplňovaly místo mezi okrajem svrchních kalhot a okrajem kožených bot. Dále pak výslovně poznamenává, že krajkové volány jimiž jsou „kanony“ zakončeny, mohou na některých zobrazeních působit dojmem, že se jedná o krajkovou manžetu přehnutou přes okraj bot, ale dobové texty jsou prý v tom smyslu jasné.

„Krajka začala plnit sociální a estetickou funkci“, deklaruje V. Svobodová v „Řeči krajky“. Estetickou funkci však chápe zřejmě příliš implicitně, nijak ji neobjasňuje, neproblematizuje. Meritorní estetický význam krajky je možno posuzovat přinejmenším ve dvojitěm kontextu: *ryze oděvním, jakožto součást dámského a pánského kostýmu* a *v kontextu postavy či těla*. V prvním vystoupí význam krajky pro obohacení **struktury** povrchu kostýmu (a to i jako krajka černá na černém či tmavém podkladu) a význam krajky jako činitele stylotvorného. Krajkové či krajkou zdobené garnitury – límec, manžety, případně pánská okrasa okraje kalhot a bot -krajkové volány „kanonů“, zejména v kontrastní barevnosti, jsou nositeli zvláštního **rytmu** kostýmu a tím také nejlépe stvrzují funkci doplňků. Krajka zvyšuje vzácnost, krásu, noblesu, okázalost nejen kostýmu, ale i osoby, její tělesnosti. Krajkový límec či manžeta rámuje a tím i zdůrazňuje tvář, hlavu, dekolť, ruku a

část paže. Paprskovité uspořádání a vzdušnost okraje např. medicejského límce působí kolem hlavy a tváře jako záře a zcela tak, jak to píše Georg Simmel ve své eseji o Psychologii ozdoby, „umocňuje či rozšiřuje dojem, jež osobnost vzbuzuje, neboť působí téměř jako něco, co z ní vyzařuje“.

Přestože V. Svobodová problematiku, kterou pak soustředila do Řeči krajky nepřímou konzultovala a poctivě hledala vhodnou literaturu, nepodařilo se jí dosažené poznatky vhodně uspořádat (to se týká kapitoly Řeč krajky) a otázky estetické či dekorativní funkce krajky více rozvést. Diplomovou práci to však nijak nediskvalifikuje z možné obhajoby.

V Praze dne 11. září 2006

PhDr. Helena Jarošová, estetika FF